

Meryem'in Hristiyanlıktaki Konumuna Katolik ve Protestan Bakışı

Catholic and Protestant Perspective on the Position of Mary in Christianity

Salih ÇİNPOLAT*

Öz

Hristiyanlık, İsa'nın çarmıha gerilmesi ve ölümünden üç gün sonra dirilerek göğe yükselmesi inancı üzerine bina edilmiştir. Bakire Meryem'den babasız olarak dünyaya gelen İsa'nın Tanrı ile aynı öze sahip olduğuna inanılması (homoousius), onun annesinin de diğer insanlardan farklı ve üstün olması gerektiği anlayışına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle Meryem, Hristiyanlıkta ilk konsillerden itibaren oldukça yüceltilmiş ve değer verilmiştir. Hristiyanlıkta 1054 yılındaki Ortodoks ve Katolik bölünmesinin ardından, 1517 yılından sonra da Katolikler arasından Protestanlık ayrışması yaşanmıştır. Protestanlığın dini anlama ve hüküm verme konusunda sadece Kutsal Kitap'ı esas alan tutumu (sola scriptura), Meryem ile ilgili inanç ve uygulamaların da yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Bu sebeple Katolik ve Protestan Hristiyanlar arasında, İsa'nın doğumundan önce ve sonraki süreçte Meryem'in bakireliği, İsa'dan sonra doğum yapıp yapmadığı, asli günahattan korunmuşluğu, Tanrı'nın inayetine mazhar olmuş bir kadın olarak hayatı boyunca günahsızlığı, öldükten sonra (tıpkı İsa gibi) bedenlen göğe yükselişi, Tanrı/İsa ile Hristiyanlar arasındaki şefaatchiliği, İsa'nın en yakını olarak en yüce azize oluşu ve reliklerin kutsallığı konularında birçok görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Her iki taraf da Meryem ile ilgili hem Kutsal Kitap'tan hem de ilk dönem Kilise Babaları ve daha sonraki dini otoritelerin kabulleri, reddiyeleri veya açıklamalarından deliller ileri sürmüştür. Bu araştırmada Meryem ile ilgili yukarıda ifade edilen hususlarda Katolik ve Protestanlar arasındaki görüş ayrılıkları ve bu farklılığa sebep olan bakış açısı üzerinde durulmuştur. Böylece Katolik ve Protestan anlayış arasındaki Kutsal Kitap'ı salt literal anlama ile çeşitli yorumlarla çıkarımda bulunma ve tarihi süreçte oluşan geleneği dini hüküm koymada referans kabul edip etmemenin Meryem örneğinde sonuçlarına dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Meryem, Katoliklik, Protestanlık, Ebedî Bakirelik, Günahsızlık, Şefaath, Göğe Yükseliş

Abstract

Christianity is built on the belief that Jesus was crucified and ascended to heaven three days after his death. The belief that Jesus, who was born without a father from the Virgin Mary, has the same essence as God (homoousius), laid the groundwork for the understanding that his mother should be different

* Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Dinler Tarihi, salihcinpolat@kmu.edu.tr, orcid.org/0000-0003-2065-192X, Research Article/Araştırma Makalesi, Received/Geliş Tarihi: 01.02.2022, Accepted/Kabul Tarihi: 10.03.2022, Published/Yayın Tarihi: 18.03.2022.

and superior to other people. For this reason, Mary has been highly exalted and valued in Christianity since the first councils. After the Orthodox and Catholic division in Christianity in 1054, there was a separation of Protestantism among Catholics after 1517. The attitude of Protestantism, which is based only on the Bible in understanding and adjudicating religion (*sola scriptura*), made it necessary to reevaluate the beliefs and practices related to Mary. For this reason, among Catholic and Protestant Christians, many differences of opinion have arisen about the virginity of Mary before and after the birth of Jesus, whether she gave birth after Jesus, her protection from original sin, her sinlessness throughout her life as a woman who was blessed with God's grace, after death his bodily ascension (like Jesus Christ), his intercession between God/Jesus and Christians, Jesus' being the supreme saint as the closest one, and the sanctity of the relics. There are many differences of opinion between Catholic and Protestant Christians regarding on Mary's virginity before and after the birth of Jesus, whether she gave birth after Jesus or not, her protection from original sin, her sinlessness throughout her life as a woman who was blessed with God's grace, her bodily ascent to the sky just like Jesus after death, the prayers of Christians the intercession (intercession) between God/Jesus and the "believers" for the acceptance and forgiveness of sins, the fact that Jesus is the supreme saint as the closest, and the respect for her relics. Both sides put forward evidence regarding Mary both from the Bible and from the acceptance, rejection or explanation of the early Church Fathers and later religious authorities. In this study, the differences of opinion between Catholics and Protestants on the above-mentioned issues about Mary and the point of view that caused this difference were emphasized. Thus, in the example of Meryem, the consequences of making inferences with a purely literal understanding of the Bible between Catholic and Protestant understanding and making inferences with various interpretations and accepting the tradition formed in the historical process as a reference in making religious judgments have been pointed out.

Keywords: History of Religions, Mary, Catholicism, Protestantism, Eternal Virginity, Sinlessness, Intercession, Ascension

Giriş

Hristiyanlığın ilk dönemlerinde Meryem'den ziyade İsa'nın kişiliği üzerine tartışmalar ön plana çıkmıştır. Bu dönemde İsa'nın yaratılmış bir varlık olarak insani yönünü vurgulayan Ebionitler, Monarşistler, Adoptionistler, Elkesaitler, Samsatlı Pavlus vb. akımlar olsa da¹ bu anlayışın geniş kitlelerce kabulü ve Hristiyanlığın inanç esası hâline gelmesi mümkün olmamıştır. Hristiyanlar arasında inanç ve uygulamalarda yaşanan sorunları çözmek için 325 yılında toplanan İznik Konsili'nde, İsa'nın yaratıldığını, ezeli ve ebedî olmadığını belirterek insani yönünü vurgulayan Arius'un (256-336) fikirleri reddedilmiş ve İsa'nın Tanrı ile aynı öze sahip (homoousios) olduğuna karar verilmiştir. Bu karar, onu doğuran Meryem'in konumunu belirlemeyi de gerekli kılmıştır. Çünkü İsa, tanrısal bir öze sahip olsa da bir anneden dünyaya gelmiş ve insani özellikler göstermiştir. Bu durumda Meryem, İsa'nın insani yönünün mü yoksa tanrısal yönünün mü annesidir? 431 yılındaki Efes Konsili'nde ise Meryem'in, İsa'nın insani yönünün annesi olduğunu (Christotokos) savunan Nestorius (386-451) aforoz edilerek, onun "Theotokos" (Tanrı annesi/taşıyıcısı) olduğuna hükmedilmiştir.²

Meryem için kullanılan "Theotokos" nitelemesi Hristiyan cemaati arasında kısa zamanda kabul görmüş, onun şefkati ve merhameti öne çıkarılmış, tapınaklarda İsa ile birlikte Meryem figürlerine de yer verilmiştir. Meryem, Tanrı'nın vücut bulmasına veya "Söz"ün bedenleşmesine vesile olması açısından yüceltilmiş ve ibadetlerde Tanrı'ya ulaşmada bir aracı gibi görülmüştür.³ Ayrıca Meryem'in, düşmanlara ve şeytanlara karşı da koruyucu bir özelliğinin olduğu kabul edilerek 7. yüzyıldan itibaren Hristiyan marşlarında "*Orduların Generali*" olarak ifade edilmiş, sancaklara işlenen Meryem simgesinin savaşlarda zafer kazandıracığına inanılmıştır. Orta Çağ'da çocuklu bir Meryem figürü kiliselerde yaygın şekilde kullanılmış ve adı dualarda sıkça zikredilir olmuştur. Bazı kilise ve katedraller ona adanmış, adına kutlama günleri tertip edilmiştir.⁴

¹ Geoffrey William Hugo Lampe, "Christian Theology in the Patristic Period", *A History of Christian Doctrine*, ed. Huber Cunliffe-Jones, (Edinburgh: T&T Clark, 1997), 23-29; Turhan Kaçar, "Ebioniteler'den Arius'a: Eskiçağ Doğu Hristiyanlığında İsa Teolojisi Tartışmaları", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44/2, (2003), 187-206.

² John Reumann, "Mary", *Encyclopedia of Religion*, Second Edition, Ed. Lindsay Jones, (Farmington Hills: Thomson Gale, 2005), 9/5753; James Cooper, "Mary" *Encyclopedia of Religion and Ethics*, Ed. James Hastings, (Edinburgh: T&T Clark 1916), 8/ 476; Helen Hackett, *Virgin Mother, Maiden Queen: (Elizabeth I and the Cult of Virgin Mary)*, (Newyork: St. Martin's Press 1995), 41-43; Mehmet Aydın, "I. İznik (M.S. 325) ve Efes (M.S. 431) Konsilleri Doğrultusunda Hristiyanlık'ta Hz. Meryem Kültü'nün Gelişimi", *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2015, 20/10-11.

³ Kürşad Haldun Akalın, "Orta Çağın Hristiyanlık Öğretisinde Meryem Ana Yüceltmesi", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2007), 27/291-299.

⁴ Hackett, *Virgin Mother*, 46-66; Akalın, "Orta Çağın Hristiyanlık Öğretisinde Meryem Ana Yüceltmesi", 302-305; Aydın, "I. İznik (M.S. 325) ve Efes (M.S. 431) Konsilleri" 14; ayrıca bkz. Kürşad Haldun Akalın, "Göğün Kraliçesi İsis'in Geri Dönüşü: Hristiyanlıkta Meryem Ana Tapınması", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

Hristiyanlar arasında 1054 yılında yaşanan ayrışmada Roma Kilisesi'nin önceliğini ve otoritesini vurgulayan Katolik anlayışta Meryem ile ilgili birçok önemli karar alınmıştır. Örneğin, 1854 yılında Papa IX. Pius tarafından Meryem'in asli günahattan uzak masum hamileliği (Immaculate Conception) ilan edilmiş, 1. Dünya Savaşı yıllarında ona "Barışın Kraliçesi" olarak dualar edilmiş, 1945 yılı "Meryem yılı" olarak belirlenmiş, 1950'de Meryem'in göğe yükselişi (Assumption), 1954'te "Kraliçe"liği, 1964'te "Kilise'nin Anası" (Mater Ecclesiae) olduğu kararlaştırılmış, II. Vatikan Konsili'nde ondan övgüyle bahsedilmiş ve 1974'te Papa VI. Paul, "Marialis Cultus" adlı bildiriye açıklamıştır.⁵ Bunun yanında Meryem, İsa ile birlikte insanlığın kurtuluşuna olan katkısı nedeniyle "Yeni Havva" (New Eve) olarak değerlendirilmiş, Havva'nın yasak meyveyi yiyerek Adem ile birlikte insanlığı günaha ve ölüme sürüklemesinin aksine, Meryem ve İsa'nın, Tanrı'ya güvenmeleri ve teslimiyetleri sayesinde insanlığın kurtuluşuna vesile olmalarına vurgu yapılmıştır.⁶

Meryem'in zaman zaman dünyanın farklı yerlerinde görüldüğü ve şifa dağıttığı inancı da Katolik Hristiyanlar arasında heyecan uyandırmış ve bu yerler kutsal sayılmıştır. Örneğin, 18 Temmuz 1830'da Catherina Laboure tarafından Rue du Bac'da (Fransa); 1846'da Maximin Guiraud (11 yaş) ve Melanie Calvat (14 yaş) tarafından Salette'de (Fransa); 1858'de Marie Bemadette Saubirous tarafından Lourdes'te (Fransa); 1876'da Estelle Faguet tarafından Pellevoisin'de (Fransa), 1917'de Fatima tarafından birçok defa Meryem'in görüldüğü Kilise tarafından resmen kabul edilmiştir.⁷ Ayrıca Roma Kilisesi, Ayin Kitabı'nda (Missal), Meryem'e adanmış olan yedi adet ayin formülü tesis etmiş ve litürji takviminde Meryem ile ilgili Göklere Yükselmesi (15 Ağustos), Kraliçeliği (22 Ağustos), Doğumu (8 Eylül), Lekesiz Hamile Kalışı (8 Aralık) gibi birçok bayram/kutlamaya yer vermiştir.⁸ Katolik Hristiyanlıkta Meryem ile ilgili bu inanç ve uygulamaların tarihi süreçte Papalığın yetkisi dahilinde alınan ya da onaylanan kararlar olması dikkat çekicidir.

Meryem, Ortodoks Hristiyanlıkta da oldukça önem verilen bir figürdür. Ortodoklar tarafından Meryem'in sürekli bakireliği (Aeiparthenos), "Tanrı annesi/taşıyıcısı" (Theotokos)

İlahiyat Tetkikleri Dergisi (İLTED), 2016, 45/81-107; Maksud Kurt Fidan, "Ana Tanrıçalardan Bakire Meryem'e Kadının Mitolojik Öyküsü", *II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı - IV (6-8 Mayıs 2013, Bursa)*, 927-944.

⁵ Reumann, "Mary", 9/5754; E. R. Carroll, "Mary, Blessed Virgin, Devotion To" *New Catholic Encyclopedia*, Second Edition, (Farmington Hills: Thomson Gale 2003), 9/270-271; Günay Tümer, *Hristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 1997), 62-63.

⁶ C. O. Vollert, F. M. Jelly, "Mary and The Church", *New Catholic Encyclopedia*, Second Edition, (Farmington Hills: Thomson Gale 2003), 9/255.

⁷ Reumann, "Mary", 9/5754; Aydın, "I. İznik (M.S. 325) ve Efes (M.S. 431) Konsilleri", 15; Carroll, "Mary, Blessed Virgin, Devotion To", 9/270.

⁸ P. Rouillard- T. Krosnicki, "Marian Feasts", *New Catholic Encyclopedia*, (Thomson Gale 2003), 9/157-159; Mustafa Alıcı, "Kur'an-ı Kerim ve Katolik Meryem Teolojisi (Mariology ve Kur'an-ı Kerim)" *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi* 2016, 9/114.

olduğu, kutsallığı ve yüceliği vurgulanmıştır. Meryem, tüm insanların en kutsal ve azizlerin en yücresi olarak kabul edilmiş ve onun için sadece “Aziz Meryem” denilmesi yeterli görülmeyip tüm kutsal ya da tamamen kutsal anlamında “Panagia” ünvanı kullanılmıştır.⁹ “Panagia” tabiri aynı zamanda, kiliselerde Meryem için özel olarak yapılan bazı ikonlar, kutsanan özel ekmek, piskopos tarafından takılan Meryem figürlü madalyonlar ve Meryem’e adanan kiliseler için de kullanılmıştır.¹⁰

Melek tarafından Meryem’e, bir oğul doğuracağı bilgisi verilince, “*Ben Rab’bin kuluyum...bana dediğin gibi olsun.*”¹¹ diyerek teslimiyet göstermesi, Ortodoks Hristiyanlıkta onun imanının, bu durumu özgür iradesiyle kabulünün, insanlığın asli günahahtan kurtarılmasındaki işbirliğinin göstergesi olarak anlaşılmıştır. Ortodokslukta, Katolik anlayışa benzer şekilde Meryem’in ebedî bakireliğine, günahsızlığına, insanlarla İsa veya Tanrı arasındaki aracılığına, göğe yükselişine ve İsa’dan başka çocuk doğurmadığına inanılmıştır. Ayrıca İstanbul’da birçok ayazma Meryem ile ilişkilendirilerek şifa kaynağı olarak görülmüştür.¹²

Martin Luther’in, 1517 yılında Katolik Papalığın uygulamalarına karşı Wittenberg Kilisesi kapısına 95 maddelik eleştiri metnini asma ve ardından gelişen olaylar sonucu 1521 yılında aforoz edilmesiyle Katolik Kilisesi içinden ortaya çıkan Protestanlığın¹³ en önemli esaslarından biri de yalnızca Kutsal Kitap’ın otoritesini kabul etmektir (sola scriptura). Buna göre reform hareketi, tarihi süreçte oluşmuş Hristiyan geleneklerini sorgulama ve dini hükümleri oluşturmada/anlamada Kutsal Kitap’ı yegane kaynak sayma çabasıdır.¹⁴ Luther, Roma Kilisesi’nin her şeyin üzerinde olduğu inancını Kutsal Kitap’ta bu konuda açık hüküm bulunmadığını belirterek reddetmiştir.¹⁵ Bununla birlikte Kutsal Kitap’ı yorumlama hakkının sadece Papalıkta olduğu iddiası da kabul edilmemiştir. Vaftiz olan her Hristiyan’ın bir din adamı gibi Kutsal Kitap’ı anlama ve yorumlama hakkı olduğu savunulmuş, imanın özü Kutsal Kitap’a dayandığından dini hükümlerde de tek otoritenin Kutsal Kitap olduğu vurgulanmıştır. Kilise geleneklerinin insani olduğundan yanılabilceği ve Kutsal Kitap’ta açıkça belirtilmeyen hususlarda yapılan insani yorumların dini hüküm olarak kabul edilemeyeceği esas

⁹ Virginia M. Kimball, “Orthodox Tradition and Mary” *Living with Mary Today Symposium*, University of Dayton July 26-29, 2006; <https://udayton.edu/imri/mary/o/orthodox-tradition-and-mary.php> (Erişim: 22/02/2022).

¹⁰ <https://orthodoxwiki.org/Panagia> (Erişim: 22/02/2022).

¹¹ Luka, 1/38.

¹² Tümer, *Hristiyanlıkta ve İslam’da Hz. Meryem*, 139-143; Ali İhsan Yitik, “Hz. Meryem ve Efes-Meryemana Evi”, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, [Prof. Dr. Şaban Kuzgun Armağanı], (Elazığ 2000), 5/64-65; Cooper, “Mary”, 8/478.

¹³ Bkz. Hakan Olgun, *Luther ve Reformu Katolisizm’i Protesto*, (İstanbul: Eski Yeni Yayınları, 2016), 41-78.

¹⁴ Olgun, *Luther ve Reformu*, 140.

¹⁵ Rupert E. Davies, *The Problem of Authority in the Continantal Reformers*, (London: The Epworth Press, 1946), 24.

alınmıştır.¹⁶ Bu kapsamda Protestanlıkta, Meryem ile ilgili Kutsal Kitap'ta açıkça belirtilmeyen inanç ve uygulamalar reddedilmiştir.

Bu araştırmada Hristiyanlık açısından oldukça önemli bir figür olan Meryem'in "ebedî bakireliği", "günahsızlığı", "göğe yükselişi", "şefaatchiliği" ve "en yüce azize sayılarak yüceltilmesi" konusunda Kutsal Kitap'ta geçen ifadeler ve tarihi gelenekten deliller bağlamında Katoliklerin ve Protestanların görüşleri karşılaştırılacaktır. Böylece Katoliklerin ve Protestanların Meryem konusu örneğinde Kutsal Kitap ifadelerinin anlaşılması ve yorumlanmasındaki farklı bakış açılarına ve tarihi süreçte oluşan geleneğin dini hüküm çıkarmadaki etkisine dikkat çekilecektir.

1. Meryem'in Ebedî Bakireliği

Ebedî bakirelik (*perpetual virginity*) Meryem'in herhangi bir erkekle cinsel ilişkiye girmeden İsa'ya gebe kaldığı, İsa'yı doğurmasının onun bakireliğine zarar vermediği ve sonraki yaşamı boyunca da bakireliğini devam ettirdiği inancı olarak ifade edilir.¹⁷ Katolikler, bu konuda Kutsal Kitap'ta melek tarafından Meryem'e hitaben söylenen, "*Ey Tanrı'nun lütfuna erişen kız, selam! Rab seninledir...sen Tanrı'nun lütfuna eriştin. Bak, gebe kalıp bir oğul doğuracaksın, adını İsa koyacaksın. O büyük olacak, kendisine 'en yüce Olan'ın Oğlu' denecek. Rab Tanrı O'na, atası Davut'un tahtını verecek. O da sonsuza dek Yakup'un soyu üzerinde egemenlik sürecek, ve egemenliğinin sonu gelmeyecektir*" sözleri üzerine, Meryem'in de meleğe, "*Bu nasıl olur? Ben erkeğe varmadım ki*" diyerek karşılık vermesini¹⁸ delil olarak öne sürmüştür. Ayrıca Meryem'in Yusuf ile nişanlı iken henüz birlikte olmalarından önce Kutsal Ruh'tan gebe kalmasını¹⁹ belirten ifadeler de delil sayılır. Meryem'in İsa'ya gebe kalmadan önce bakire olduğuna vurgu yapılan bu ifadeler Katolikler tarafından daha da genişletilmiş, İsa'nın doğumunun Tanrı'nın bir mucizesi olarak Meryem'in bakireliğine zarar vermediği, acı ve yaralanma olmadan doğumun gerçekleştiği ve doğumdan sonra da bakireliğin devam ettiğine inanılmıştır.²⁰

Katoliklere göre, Meryem için "ebedî bakire" deyimini ilk defa erken dönem kilise babalarından İskenderiyeli Peter (?-311) kullanmış, daha sonraki yıllarda Poitiersli Hilaire

¹⁶ Olgun, *Luther ve Reformu*, 143-151; Will Durant, *The Reformation: A History of European Civilization from Wycliffe to Calvin 1300-1564*, (New York: Simon and Schuster, 1957), 353.

¹⁷ Ludwig Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, (Ed. James Canon Bastible), (Translated by Patric Lynch), III, (Rockford: Tan Books and Publisher 1960) 203.

¹⁸ *Kutsal Kitap*, (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi Yayınları 2010), Luka 1/26-34.

¹⁹ Matta 1/18, 25.

²⁰ Norman L. Geisler - Ralpa E. Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals Agreements and Differences*, (Baker Books 2004), 300; Thomas Aquines, *Summa Teologiae*, Edited by Anton C. Pegis, (New York: Random House, 1944), 3.28.2; Reumann, "Mary", 9/5753; Ömer Faruk Harman, "Meryem", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 2004, 29/239.

(315-367), Athanasius (298-373), Aziz Basil (330-379), Nyssalı Gregory (335-395), John Chrysostom (347-407), Hieronymus (Jerome) (347-420), Milanlı Ambrose (339-397) ve Augustinus (354-430) de Meryem'in ebedî bakireliğini kabul etmiştir. Ayrıca Meryem'in "ebedî bakirelik" anlayışı 393 yılında Papa Siricius (334-399) tarafından, ardından Kadıköy Konsili (451), II. İstanbul Konsili (553) ve Lateran Konsili'nde (649) açıklanmıştır.²¹

Protestanlara göre ise, Kutsal Kitap ifadelerinde açıkça belirtildiği gibi Meryem, bakire iken İsa'ya gebe kalmıştır. Luther, Meryem için "*Tanrı'nun lütuf ve inayetinin en belirgin örneği*" diyerek onun bakireliğini vurgulamış; Calvin de "*kutsal bakire*" ifadesiyle Meryem'e değer verdiğini belirtmiştir.²² Ancak Protestanlıkta Meryem'in bakireliği İsa'ya gebe kalması durumu ile ilgilidir. Onun, İsa'yı doğurmasından sonra da bakireliğinin devam ettiği kabul edilmemiştir. İsa asli günahattan korunmuş olması dışında her yönüyle normal bir doğumla dünyaya gelmiş ve doğumunda Meryem ile ilgili mucizevi bir durum oluşmamıştır.²³ Yani İncillerde doğum esnasında Meryem'in bakireliğinin korunduğunu belirten bir ifade yoktur. Bu nedenle Protestanlar, Meryem'in İsa'yı acı olmaksızın ve bakireliğini kaybetmeksizin mucizevi olarak doğurduğu fikrinin, daha çok Gnostiklerin kabul ettiği 2. veya 3. yüzyıllardaki bazı apokrif kitaplarda yer alan bir inanç olarak değerlendirir. Bu inanç Meryem'in İsa'ya gebe kalıncaya kadar hiçbir erkekle ilişkisinin olmaması²⁴ ve kendini bakireliğe adanmasından çıkarılan bir varsayım olmalıdır. Meryem'in "ebedî bakireliği" konusunda ilk yıllardaki konsillerde alınmış bir karar ya da yaygın bir inanış olmadığı gibi apostolik öğretilerde de bunu destekleyen açık bir kanıt bulunmamaktadır.²⁵

"İsa'nın Kardeşleri" meselesi de Meryem'in ebedî bakireliği bağlamında tartışılan bir konudur. Katoliklere göre, Meryem'in ebedî bakireliğinin devamı anlamında onun İsa'dan başka çocuğu, yani İsa'nın kardeşi veya kardeşleri olmamıştır. İncillerde İsa'nın, Yakup, Yusuf, Simun ve Yahuda'nın kardeşi olarak tanıtıldığı²⁶ ifadeler için genellikle Aziz Jerome'nin (Hieronymus) görüşü benimsenerek, onların İsa'nın öz kardeşleri değil, kuzenleri olduğu savunulmuştur. Bunun yanında bu kişilerin, Yusuf'un Meryem ile evlenmeden önce başka bir kadından olan çocukları olabileceği²⁷ veya Yusuf'un ölümünden sonra Meryem'in yakın akrabaları ile beraber kalmasından dolayı İsa ile birlikte büyüyen akraba çocukları olduğu da ileri sürülmüştür.²⁸

²¹ Tümer, *Hristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem*, 43, 45-48, 53; Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 301; Carroll, "Mary, Blessed Virgin, Devotion To", 9/268.

²² Reumann, "Mary", 9/5753.

²³ Luka 2/6-7; Matta 1/18, 2/2; Galatyalılar, 4/4.

²⁴ Luka 1/34.

²⁵ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 301-303.

²⁶ Matta 12:46; 13:55; Markos 6:3; Galatyalılar 1:19.

²⁷ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 300-301.

²⁸ Tümer, *Hristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem*, 109.

Protestanlara göre ise, Kutsal Kitap'ta geçen "kardeşleri" ibaresi, İsa'nın kan bağı ile bağlı erkek ve kız kardeşlerini ifade eder. Onları, Yusuf'un Meryem'den önceki başka bir evliliğinden olan çocuklar olarak kabul etmek yanlıştır. Çünkü bu durumda Davud'un tahtına İsa'nın değil Yusuf'un büyük oğlunun mirasçı olması gerekirdi. Halbuki İncil'de "*Davut oğlu İbrahim oğlu İsa Mesih'in soy kitabı*"²⁹ denilerek Davud'un mirasçısı olarak İsa gösterilmiştir.³⁰ Kutsal Kitaptaki "*Meryem bir erkek çocuk doğurup adını İsa koyuncaya kadar Yusuf onunla cinsel ilişkiye girmedi*"³¹ ifadesinden Meryem ile Yusuf'un, İsa'nın doğumundan sonra ilişkiye girmediği anlamı çıkarılamaz. Çünkü İncillerde Meryem'in hayatı boyunca Yusuf ile asla cinsel ilişkiye girmediğinden bahsedilmemiştir. Kitab-ı Mukaddes'e göre evlilikte cinsel ilişki, olması gereken normal bir durum olduğundan³² Meryem'in İsa'nın doğumundan sonra Yusuf ile ilişkiye girmesi de mümkündür. Ayrıca Yahudi Tarihçisi Josephus (37-100) Yakup'tan "İsa'nın kardeşi" olarak bahsetmiş, ilk dönem kilise babalarından Tertullian (160-220) Meryem'in ebedî bakireliği konusuna karşı çıkmış, Luther ise, Meryem'in ebedî bakireliği ve İsa'nın kardeşleri veya kuzenleri konusunun imandan bir şey eksiltmeyecek ve bir şey eklemeyecek önemsiz bir konu olduğunu vurgulamıştır.³³

2. Meryem'in Asli Gunahtan Korunmuşluğu ve Günahsızlığı

Hristiyan inancına göre her insan, Adem ve Havva'nın soyundan gelmesi sebebiyle onların işledikleri ilk günahın³⁴ etkisini taşır ve "asli günah" ile doğar. İnsanların ölümlü olması da işlenen bu ilk günahın bir sonucudur.³⁵ Buna göre asli günah, erkek yani baba yoluyla çocuklara sirayet etmektedir. Bu durumda İsa'nın, babasız olarak dünyaya gelmesi ve ruhunu Kutsal Ruh'tan alması sebebiyle asli günah ile doğmadığı kabul edilir.³⁶

Katolik anlayışa göre İsa'nın annesi olması dolayısıyla Meryem de asli gınahtan korunmuştur. Çünkü günahkar bir kadının hamile kalarak "*Tanrı Oğlu*"nu doğurması kabul edilemez. Kutsal Kitap'ta yılan (şeytan) ile Havva ve onların soyundan gelenler arasında devam edecek düşmanlık ve mücadelede³⁷ Mesih, Havva'nın soyundan gelerek şeytana karşı bir zafer kazanacağı için onun annesinin de masum ve günahsız olması gerekir.³⁸ Çünkü Havva

²⁹ Matta, 1/1.

³⁰ Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 207.

³¹ Matta 1/25.

³² Korintlular 7/1-7; İbraniler 13/4.

³³ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 301-304; Tümer, *Hristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem*, 45, 143.

³⁴ Yaratılış, 3/1-24.

³⁵ Romalılar 5/12.

³⁶ Muhammet Tarakçı, "St. Thomas Aquinas'a Göre Aslî Günah", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15/1, (Bursa 2006), 316-317.

³⁷ Yaratılış 3/15.

³⁸ Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 199-200; Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 305.

şeytanın sözünü dinleyerek Tanrı'ya karşı gelmiş, ilk günahı işlemiş ve ölüme sebep olmuştur. Meryem ise meleğin sözünü dinlemiş, itaat etmiş ve insanlığın kurtuluşuna vesile olmuştur. Bu durumda Havva'nın hatasına düşmeyen Meryem'in asli günaha bulaşmamış olması gerekir.³⁹

Protestanlara göre ise, Kutsal Kitap'taki bu ifadelerde açıkça Havva'dan ve onun soyundan bahsedildiğinden, buradan Meryem ile ilgili bir hüküm çıkarmak mümkün değildir. Ayrıca şeytana karşı ezici bir zafer kazanacak olan da (Meryem değil) İsa'dır.⁴⁰ Bu nedenle söz konusu ifadelere dayanarak Meryem'in asli günahattan korunmuşluğu ve günahsızlığı çıkarılamaz.⁴¹

Katoliklere göre Meryem'e, "*Ey Tanrı'nın lütfuna erişen kız, selam! Rab seninledir*"⁴² denilmesi, onun Tanrı'nın inayetine mazhar olduğuna, üstün karakterine, mükemmelliğine, hem asli günahattan korunmuşluğuna hem de tüm yaşamında günahsızlığına bir delildir. O, Tanrı'nın inayetiyle cinsel arzularının esiri olmaktan korunmuş, tüm hayatı boyunca günah işlememiş kutsal bakiredir. Kutsal Kitap'taki ifadeyle "*Tanrı'nın lütfuna erişen*" Meryem'in, ahlaki zaaflarının olduğunu söylemek uygun değildir.⁴³

Protestanlara göre ise, Meleğin Meryem'e seslenmesinden onun karakterinin güzelliği ve Tanrı'nın lutfuna yatkın olduğu anlaşılabilir. Ancak buradan Meryem'in hayatı boyunca günahsızlığı çıkarılamaz. Ayrıca bu hitap "o an" içindir, tüm yaşamını kapsamaz ve Meryem her zaman Tanrı'nın inayetiyle dolu değildir. İnanç, Meryem'e Mesih'in annesi olması açısından bir sorumluluk olarak verilmiştir ve bu onu günahattan korumaz. Meryem'in hayatı boyunca günahlardan korunduğuna dair açık bir delil İncillerde yoktur.⁴⁴ Ayrıca eğer Meryem hiç günah işlememiş olsaydı arınmak, temizlenmek ve kurban sunmak için Kudüs'e gitmezdi.⁴⁵

Elizabet'in Meryem yanına gelince Kutsal Ruh'la dolması ve karnındaki çocuğunun bir anda hareketlenmesi üzerine Meryem'e hitaben söylediği "*Kadınlar arasında kutsanmış bulunuyorsun, rahminin ürünü de kutsanmıştır!*"⁴⁶ ifadesini Katolikler, Meryem'in tıpkı İsa gibi Tanrı tarafından kutsandığı ve bütün günahlardan arınmış olduğu şeklinde yorumlarken;⁴⁷ Protestanlara göre buradan Meryem'in de İsa gibi günahsız olduğunu çıkarmak temelsizdir.

³⁹ Cooper, "Mary", VIII/476; Aydın, "I. İznik (M.S. 325) ve Efes (M.S. 431) Konsilleri" 11-12.

⁴⁰ Romalılar 16/20.

⁴¹ Geisler- Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 306-307.

⁴² Luka, 1/28.

⁴³ Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 200; Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 305, 309; Alıcı, "Kur'an-ı Kerim ve Katolik Meryem Teolojisi", 106-107.

⁴⁴ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 307, 309-310.

⁴⁵ Luka 2/22-24.

⁴⁶ Luka 1/41-42.

⁴⁷ Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 201.

Meryem ile İsa arasında bu anlamda bir paralellik kurulamaz, kurulsaydı bile bu Meryem'in asli g nahtan korunmuşluğuna ve hayatı boyunca günah işlemediğine delil olamaz.⁴⁸

Katoliklere göre, Ephraem (306-373) Meryem'in lekesiz ve günahsız olduğunu savunan ilk teologdur. O, Meryem hakkında "*Yalnız sen (İsa) ve senin anan her Őeyden iyisiniz. Çünkü sende bir kusur olmadığı gibi annende de leke yoktur.*" diyerek Meryem'in g nahsızlığını vurgulamıştır.⁴⁹ Lateran Konsili'nde (649) Meryem'den "*immaculate Mary*" (Masum/günahsız Meryem) olarak bahsedilmiş ve 7. yüzyıldan itibaren de Grek Doğu Kiliselerindeki Aziz Anna kutlamalarında bu ifade kullanılmıştır. 12. yüzyılın başında İngiliz papaz Eadmer (1060-1128) Meryem'in g nahsızlığını savunmuş, Basel Konsili'nde (1439) ve Trent Konsili'nde (1545-1563) ona lekesiz/saf bakire olarak atıf yapılmıştır. 8 Aralık 1854 yılında Papa IX. Pius, yayınladığı bir tamimle kutsal bakire Meryem'in, İsa'ya hamile kaldığı andan itibaren Yuce Tanrı'nın inayetiyle g nahtan korunduğunu herkesin kabul etmesi gereken bir inanç doktrini olduğunu ilan etmiştir.⁵⁰

Protestanlara göre, Meryem'in asli g nahtan korunmuş olduğu ile ilgili bazı Kilise Babalarının atıfları olduğu iddia edilse de, bunlar konsil kararı olmadığından yeterli delil olamaz. Aynı Şekilde 1854 yılındaki Papa'nın açıklaması da konsil kararı olmasızın yapılmıştır. Bu açıklamalar "dogma" olarak kabul edilecek bir inanç için yeterli kanıt oluşturmaz. Peter Lombard (1096-1160), Thomas Aquinas (1225-1274), Bonaventure (1221-1274), Albertus Magnus (1200-1280) gibi teologlar Meryem'in asli g nahtan korunmuşluğunu reddetmiştir. 12. yüzyıla kadar da konsil tarafından açıklanmış net bir karar yoktur.⁵¹ Origen (185-254), Aziz Basil (330-379), John Chrysostom (347-407), İskenderiyeli Kiril (Cyril of Alexsander) (375-444) gibi kilise babalarına göre Meryem'in hırs, kibir, meleğin mesajından Őüphe etme gibi kişisel kusurlarından dolayı  z lm ş olması⁵² onun tüm hayatı boyunca günahsız olmadığını gösterir. Eğer onun hiç günahı olmasaydı, bir günahkar gibi Tanrı'dan "kurtarıcı" olarak: "*Ruhum, Kurtarıcım Tanrı sayesinde sevinçle coşar.*" diye bahsetmezdi.⁵³

⁴⁸ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 305-307.

⁴⁹ Tümer, *Hristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem*, 45.

⁵⁰ Gloria Falc o, *The Virgin Mary, Mediatrix of All Grace (History and Theology of The Movement for a Dogmatic Definition From 1896-1964)*, (New Berford: Academy of Immaculate 2012), 30-33; Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 199; Geisler-Mackenzie, *Catholics and Evangelicals*, 304, 306, 309; Harman, "Meryem", 239-240.

⁵¹ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 308.

⁵² Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 203.

⁵³ Luka 1/46.

3. Meryem'in Bedenen Göğe/Tanrı Katına Yükselişi

Katolikler, İsa'nın öldükten sonra dirilerek⁵⁴ göğe yükseldiği⁵⁵ gibi, Meryem'in de bedenen göğe yükseldiğine inanır. Kutsal Kitap'taki, "Her biri sırası gelince dirilecek: ilk örnek olarak Mesih, sonra Mesih'in gelişinde Mesih'e ait olanlar."⁵⁶ ifadesinde "Mesih'e ait olanlar" denirken, Mesih'e en yakın olan Meryem olduğuna göre, onun da bedensel olarak dirilmesine ve göğe yükselmesine bir işaret vardır.⁵⁷ Protestanlara göre ise, bu ifadelerde Meryem'den açıkça bahsedilmediği için onun bedenen ve ruhen göğe yükselmesine bir delil olarak kullanılamaz.⁵⁸

Katoliklere göre, Matta İncili'ndeki "Mezarlar açıldı, ölmüş olan birçok kutsal kişinin cesetleri dirildi. Bunlar mezarlarından çıkıp İsa'nın dirilişinden sonra kutsal kente girdiler ve birçok kimseye göründüler."⁵⁹ ifadesindeki birçok azizin mezarlarından kalkıp dirilmesi, İsa'nın annesi olarak Meryem'in de öldükten sonra dirilip bedenen ve ruhen göğe yükseldiğine bir işarettir.⁶⁰ Protestanlara göre, burada birçok azizin göğe yükseldikleri veya ölümsüz oldukları değil mezarlarından dirildikleri anlatılır. Bu ifadelerde Meryem'e yönelik açık bir atıf olmadığından, onun bedensel ve ruhsal olarak göğe-Tanrı katına yükseldiğine dair bir delil olamaz.⁶¹

Katoliklere göre, "Tanrının lütfuna erişen"⁶² Meryem günahlardan korunmuş ve Tanrı'nın kadınlara verdiği cezalardan (çocuk doğururken acı çekmek, kocasına istek duymak ve ona boyun eğmek)⁶³ kurtulmuş olduğundan o, Tanrı katına/göğe yükselmiştir. Protestanlara göre ise bu ifadelerden Meryem'in bedensel yükselişine ve söz konusu cezalardan korunduğuna dair kesin bir delil çıkarılamaz.⁶⁴

Katolikler, "bütün uluslara üstün kılınmış, ulusları yönetecek, Tanrı katına yükseltilecek bir erkek çocuğu doğuracak" kadını⁶⁵ Meryem ile özdeşleştirir ve onun göğe yükselmesine delil kabul eder.⁶⁶ Protestanlar ise bu kadının Meryem ile özdeşleştirilmesinin mümkün olmadığını

⁵⁴ Matta 28/1-10; Markos 16/1-8; Yuhanna 20/1-10; Luka 24/1-12.

⁵⁵ Markos 16/19-20; Luka 24/50-51; Elçilerin İşleri 1/9-11.

⁵⁶ Korintoslulara 15/23.

⁵⁷ Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 203; Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals Agreements and Differences*, 311.

⁵⁸ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 313.

⁵⁹ Matta 27/52-53.

⁶⁰ Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 1960: 209.

⁶¹ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 313.

⁶² Luka 1/28.

⁶³ Yaratılış 3/16.

⁶⁴ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 312- 313.

⁶⁵ Vahiy 12/1-6.

⁶⁶ Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 209.

ve Tanrı katına yükselenin de kadın değil çocuk olduğunu savunarak, bu ifadelerden Meryem'in bedenen göğe yükselmesi anlamının çıkartılamayacağını vurgular.⁶⁷

“Çık, ya Rab, yaşayacağın yere, gücünü simgeleyen sandıkla birlikte”⁶⁸ ifadesini Meryem ile İsa'yı birbiriyle bağlantılı olarak değerlendiren Katolikler, Meryem'in de Tanrı katına yukselmesine bir delil olarak sunarken; Protestanlar, burada Meryem'in bedensel yükselişine dair delil aramanın temelsiz ve çok zorlama bir yorum olduğunu; bunun bir dogma olarak kabul edilmesi için yeterli olmadığını savunur. Yani Meryem de diğer insanlar gibi ölümlüdür ve onun fiziksel olarak ölmemesini ve bedeninin çürümemesini gerektirecek bir delil Kutsal Kitap'ta yoktur.⁶⁹

Katolikler, “*Seninle kadını, onun soyuyla senin soyunu birbirinize düşman edeceğim. Onun soyu senin başını ezecek, sen onun topuğuna saldıracaksın.*”⁷⁰ ifadesindeki kadının soyunu İsa olarak, kadını da Meryem olarak yorumlar. Meryem, İsa'nın şeytana karşı savaşında ve ölüm üzerine kazandığı zaferde Mesih ile beraber olduğundan onun da Mesih'in yanına göğe yükselmesi gerekir. Günahın bedeli insanın vücudunun çürümesidir. Ancak Meryem günahsız olduğu için diğer insanlar gibi vücudu çürümemiş ve cennete yükselmiştir. Çünkü İsa'nın bedeni, Meryem'in bedenine dayanır ve ikisi arasında fiziksel ve ruhsal olarak birçok benzerlik vardır. Bu açıdan Meryem'in bedeninin de Mesih'in bedenini takip etmesi uygundur. Meryem'in İsa'yı doğurduktan sonra da devam eden ebedî bakireliği, bedeninin ebedî korunmuşluğu için de referanstır/delildir. Protestanlara göre burada açıkça Havva'dan bahsedilmektedir ve Meryem'in ne bedenen göğe yükselişine ne de günahlardan korunmuş olduğuna dair bir delil vardır.⁷¹

Katolik öğretiyeye göre Meryem'in göğe yükselmesi ile ilgili tarihi kayıtlara 4. ve 5. yüzyıllarda rastlanır. O, Mesih'in öldükten sonra dirilip göğe yükselmesi gibi hem bedenen hem de ruhen göğe yükseltilmiştir. Bu inanç, 1 Kasım 1950'de Katolik Kilisesi tarafından resmen açıklanmıştır. Meryem, “*Cennetin Kraliçesi*”dir ve oğluyla birlikte ruh ve beden olarak Tanrı'nın yanındadır. II. Vatikan Konsilinde de Meryem'in gökte oluşu ile ilgili “*Gerçekte göğe yükselmiş olan ve fakat kurtuluş misyonunu terk etmeyen Meryem, sayısız aracılığı ile o, ebedî kurtuluşun yeteneklerini sağlamaya devam etmektedir*” denilmiştir. Protestanlara göre ise, ilk dönem Kilise Babaları, Meryem'in bedensel yükselişi inancını dile getirmemiştir. Bu görüşe 5.

⁶⁷ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 312- 314.

⁶⁸ Mezmurlar 132/8.

⁶⁹ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 312, 314.

⁷⁰ Yaratılış 3/15.

⁷¹ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 312-316.

ve 6. yüzyıllardaki bazı apokrif kitaplarda rastlansa da Meryem'in bedensel göğe yükselişi, delilleri bakımından oldukça zayıftır.⁷²

4. Meryem'in Şefaatchılığı (Aracılığı)

Hristiyanlıkta kurtuluşun ve Baba Tanrı'ya ulaşmanın yegane yolu İsa'dır. İnsanlar ancak İsa aracılığıyla asli günahtan kurtulabilir ve Tanrı'nın inayetine mazhar olabilir. Katoliklere göre Meryem de, Tanrı'nın inayetinin inananlara ulaştırılmasında ve günahlarının affedilmesinde şefaatchilik (aracı) özelliğine sahiptir. Bu aracılık durumunun, derecesi ve kapsamı bakımından farklı değerlendirmeler olsa da Meryem'in Tanrı katındaki yüceliği hep vurgulanmıştır. Kutsal Kitap'ta: "*Çünkü tek bir Tanrı ve Tanrı ile insanlar arasında tek bir aracı vardır*"⁷³ ifadesinde Tanrı ile insanlar arasında tek aracının Mesih olduğu söylene de, bu durum bir başkasının daha aşağı seviyede bir "aracı" olarak isimlendirilmesine engel değildir. Papa XIII. Leo'ya (1810-1903) göre Tanrı'nın bahsettiği lütuf hazineleri Meryem vasıtasıyla "bize" ulaşmıştır. Nasıl ki "Baba"ya "Oğul" yoluyla ulaşıyor ise, "Oğul"a da annesi Meryem yoluyla ulaşılabilir. Buna göre Meryem'in de İsa gibi Tanrı ile insanlar arasında aracılık yapma özelliği vardır. İsa, çarmıhta kendisini insanlığın günahları için feda etmiş, annesi de İsa ile olan irtibatından dolayı bu olaya katkıda bulunmuştur. Meryem, azizlerin en yücresi olduğundan ve onun aracılığıyla İsa'ya ulaşıldığından, duaların kabul olması ve inayete dolmak için, (İsa'nınki ile eşit değerle asla değerlendirilmese de) Meryem'in de aracılığı/şefaati mümkündür. İsa, "*Tanrı Oğlu*" ise, Kutsal Ruh vasıtasıyla gebe kalan ve İsa'yı doğuran Meryem de "*Tanrı Oğlu*" ile olan bağı nedeniyle aynı öze sahiptir, şefkat ve merhamet özellikleriyle de Tanrı'ya ulaşmada ilk sırayı almaktadır. Bu konuda ilk yüzyıllardan itibaren, İrenaeus (130-202), Epiphanius (310- 403), Hieronymus (Jerome) (347-420), Augustinus (354-430), Bernardino (1380-1444), St. Alphonsus Liguori (1696-1787) gibi din bilginleri açıklamalarda bulunmuştur. 1854 yılında ise Papa IX. Pius tarafından Meryem'in Şefaatchılığı/Aracılığı Kilise tarafından ilan edilmiştir.⁷⁴

Protestanlara göre, Kutsal Kitaptaki "*Çünkü tek bir Tanrı ve Tanrı ile insanlar arasında tek bir aracı vardır*"⁷⁵ ifadesine göre Tanrı ile insanlar arasında aracılık yapacak yalnızca İsa'dır. Buna göre Meryem'i şefaatchi olarak görmek doğru değildir. Çünkü hem ihtiyaç duyulan herşeyin İsa'da olduğunu kabul etmek hem de inayetin tamamının Meryem'de olduğu ve ancak onun sayesinde Tanrı'nın inayetine nail olunabileceğini savunmak bir ikilemdir. Bu ikilemden

⁷² Reumann "Mary", 9/5753; Carroll, "Mary, Blessed Virgin, Devotion To", IX:282-283; Tümer, *Hristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem*, 31, 63.

⁷³ 1. Timoteyus 2/5.

⁷⁴ Marie France Boyer, *The Cult of Virgin: Offerings, Ornaments and Festivals*, (London 2000), 62-64, 74-76. Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 317-320; Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 211-213.

⁷⁵ 1. Timoteyus, 2/5; ayrıca bkz. Yuhanna 10/9; İbraniler 1/2-3.

kurtulmak için “aracı” ve “kurtarıcı” olarak sadece İsa’yı kabul etmek, Meryem’i ise Tanrı’nın lütfunun dünyaya geldiği kanal ve İsa’nın dünyevi ailesi olarak görmek daha doğrudur. Meryem’e dua edildiği veya ondan yardım istendiği konusunda ilk yüzyıllara ait güvenilir bir delile rastlanmamıştır. Katolik bilginler bu konuda 8. yüzyıldan sonra yaşayan birkaç tane Kilise Babasına atıf yapsalar da Meryem’in şefaet edeceği inancı konsil kararıyla “dogma” olarak açıklanmış değildir.⁷⁶

5. Meryem’in En Yüce Azize Olarak Yüceltilmesi

Meryem, Katoliklere göre diğer bütün yaratılmışlardan, azizlerden ve meleklerden üstündür. Bu nedenle onu kutsal saymak, yüceltmek ve ona niyazda bulunmak gerekir. Kutsal Kitap’ta Meryem ile ilgili Tanrı’nın lütfuna eriştiğine,⁷⁷ ve kutsandığına⁷⁸ yönelik ifadeler Katolikler tarafından buna delil olarak gösterilmiştir. Katoliklere göre Meryem, ilk 3 yüzyılda İsa ile birlikte yüceltilip hürmet edilirken, 4. yüzyıldan itibaren mustakil olarak yüceltilmiş ve ona "Tanrı'nın annesi" "cennetin kraliçesi" gibi sıfatlar atfedilmiştir. II. İznik Konsili’nde de Meryem’e diğer azizlerden daha fazla hürmet gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁷⁹

Protestanlara göre ise, Kutsal Kitap’ta Katoliklerin iddia ettiği gibi Meryem’i ismen belirterek, ona dua ve hürmet edileceğini emreden bir delil yoktur. Sadece “*Tanrı'nın lütfuna erişen bir kadın*” olduğundan bahsedilir. Teolojik olarak ayırım net olduğu halde Katoliklerin İsa’ya yapılan hürmet ile Meryem’e yapılan hurmet arasındaki ayırımı doğru uygulamadıkları savunulur. Katoliklerin Meryem’e duydukları aşırı saygı onu adeta Tanrı ile özdeşleştirmiş ve bu durum heretik bir hale gelmiştir. Halbuki Meryem de günah işleyebilen ve arınmak için çaba sarfeden bir insandır.⁸⁰ Melekler dahi kendilerine tapınmak için önlerinde eğilmesini kabul etmemiş, Tanrı’ya tapınmak gerektiğini vurgulamıştır.⁸¹ Bu nedenle Meryem’i adeta tanrılaştırarak aşırı yüceltilmesi doğru değildir.⁸²

Sonuç

Hristiyanlıkta “theotokos” (Tanrı annesi/taşıyıcısı) olarak nitelendirilen Meryem, Katoliklere göre herhangi bir erkekle ilişkiye girmeden ve bakireliği bozulmadan İsa’ya gebe kalmış, hatta doğum esnasında ve doğumdan sonra da bakireliğini korumuş, hayatı boyunca günah işlememiş, öldükten sonra beden ve ruhen Tanrı’nın katına göğe yükseltilmiş,

⁷⁶ Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 318-320.

⁷⁷ Luka 1/28.

⁷⁸ Luka 1/27, 42, 48.

⁷⁹ Ott, *Fundamentals of Catholic Dogma*, 215; Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 320-321; Reumann, “Mary”, 9/5753.

⁸⁰ Luka 1/46-47; 2/22-24.

⁸¹ Vahiy 22/8-9.

⁸² Geisler-Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals*, 321-324.

duaların kabul edilmesinde ve Tanrının günahları affetmesinde aracılık (şefaak) edebilen en yüce azizedir. Protestanlara göre ise o, bakire iken Kutsal Ruh vasıtasıyla gebe kalıp İsa'yı doğurmuş ve Tanrı'nın övgüsüne mazhar olmuş bir kadındır. Bunun dışında Katoliklerin Meryem ile ilgili inanış ve uygulamalarına dair Kutsal Kitap'ta açık deliller yoktur. Protestanlar, Kutsal Kitap'taki ifadelerin literal olarak anlaşılması gerektiğini savunarak orada açıkça belirtilmeyen hususlarda çeşitli yorumlar yapılmasını ve yeni hükümler çıkarılmasını uygun görmez. Protestanlığın temel esaslarından biri olan "Sola Scriptura" (sadece Kutsal Kitap) anlayışına göre, Meryem hakkında da Kutsal Kitap'ta belirtilen esaslarla yetinilmelidir.

Katolikler ve Protestanlar arasında Meryem konusundaki görüş ayrılığının temelinde Kutsal Kitap ve "Gelenek" ile ilgili anlayış farklılığı yatmaktadır. Katolikler, tarihi süreçte Kilise Babalarının ve Papaların Meryem hakkındaki görüşlerini dini bir referans olarak kabul ederken, Protestanlar konsil kararı olmadan Papa da olsa kişisel fikirlerin dini referans olamayacağını iddia eder. Bu nedenle Katolik ve Protestanlar arasında dini anlama ve hüküm çıkarmada Kutsal Kitap ve geleneğe yüklenen değerlendirmeler Meryem ile ilgili inanış ve uygulamalara da yansımıştır. Bu da Hristiyanlar arasında Meryem algısı konusunda farklı anlayışları ortaya çıkarmıştır.

Kaynakça

- Akalın, Kürşad Haldun, “Orta Çağın Hristiyanlık Öğretisinde Meryem Ana Yüceltmesi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27, (2007), 271-305.
- Akalın, Kürşad Haldun, “Göğün Kraliçesi İsis’in Geri Dönüşü: Hristiyanlıkta Meryem Ana Tapınması”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi (İLTED)*, 45, (2016), 81-107.
- Alicı, Mustafa, “Kur’an-ı Kerim ve Katolik Meryem Teolojisi (Mariology ve Kur’an-ı Kerim” *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 9, (2016), 103-115.
- Aquinas, Thomas, *Summa Theologiae*, Edited by Anton C. Pegis, New York: Random House 1944.
- Aydın, Mehmet, “I. İznik (M.S. 325) ve Efes (M.S. 431) Konsilleri Doğrultusunda Hristiyanlık’ta Hz. Meryem Kültü’nün Gelişimi”, *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi = Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization*, 20, (2015), 9-18.
- Boyer, Marie France, *The Cult of Virgin: Offerings, Ornaments and Festivals*, London: Thames&Hudson 2000.
- Carol, J. B, “Mediatrice of Graces” *New Catholic Encyclopedia*, 9/258-260, Farmington Hills: Thomson Gale 2003.
- Carroll, E. R, “Mary, Blessed Virgin, Devotion To” *New Catholic Encyclopedia*, (Second Edition), 9/282-283, Farmington Hills: Thomson Gale 2003.
- Cooper, James, "Mary" *Encyclopedia of Religion and Ethics*, Ed. James Hastings, 8/474-480, Edinburgh: T&T Clark 1916.
- Davies, Rupert E., *The Problem of Authority in the Continantal Reformers*, London: The Epworth Press, 1946.
- Dodd, Gloria Falcão, *The Virgin Mary, Mediatrice of All Grace (History and Teology of The Movement for a Dogmatic Definition From 1896-1964)* New Berford: Academy of Immaculate 2012.
- Durant, Will, *The Reformation: A History of European Civilization from Wycliffe to Calvin 1300-1564*, New York: Simon and Schuster 1957.
- Fidan, Maksude Kurt, “Ana Tanrıçalardan Bakire Meryem’e Kadının Mitolojik Öyküsü”, *II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı - IV (6-8 Mayıs 2013, Bursa)*, 927-944, 2013.
- Geisler, Norman L. and Ralpha E. Mackenzie, *Roman Catholics and Evangelicals Agreements and Differences*, United State of America: Baker Books 2004.
- Hackett, Helen, *Virgin Mother, Maiden Queen: (Elizabeth I and the Cult of Virgin Mary)*, Newyork: St. Martin's Press 1995.
- Harman, Ömer Faruk, “Meryem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 29/236-241, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 2004.

- Johnson, E.A, “Mary (In Catholic-Protestant Dialogue)”, *New Catholic Encyclopedia*, 9/283-284, Farmington Hills: Thomson Gale 2003.
- Kaçar, Turhan, “Ebioniteler’den Arius’a: Eskiçağ Doğu Hristiyanlığında İsa Teolojisi Tartışmaları”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44/2, (2003), 187-206.
- Kimball, Virginia M., “Orthodox Tradition and Mary” *Living with Mary Today Symposium*, University of Dayton, July 26-29, 2006; <https://udayton.edu/imri/mary/o/orthodox-tradition-and-mary.php> (Erişim: 22/02/2022).
- Kutsal Kitap*, İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi Yayınları 2010.
- Lampe, Geoffrey William Hugo, "*Christian Theology in the Patristic Period*", in *A History of Christian Doctrine*, ed. Huber Cunliffe Jones, Edinburgh: T&T Clark 1997.
- Olgun, Hakan, *Luther ve Reformu Katolisizm’i Protesto*, İstanbul: Eski Yeni Yayınları 2006.
- Ott, Ludwig, *Fundamentals of Catholic Dogma*, Edited by James Canon Bastible, Translated by Patric Lynch, III, Rockford: Tan Books and Publisher 1960.
- Reumann, John, "Mary", *Encyclopedia of Religion*, Second Edition, Ed.: Lindsay Jones, 9/5753-5754, Farmington Hills: Thomson Gale 2005.
- Rouillard, P. - T. Krosnicki, “Marian Feasts”, *New Catholic Encyclopedia*, 9/157-159, Farmington Hills: Thomson Gale 2003.
- Tarakçı, Muhammet, “St. Thomas Aquinas’a Göre Aslı Günah”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı:1, s. 307-318, Bursa 2006.
- Tümer, Günay, *Hristiyanlıkta ve İslam’da Hz. Meryem*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997.
- Vollert, C. O. - Jelly F. M., “Mary and The Church”, *New Catholic Encyclopedia*, (Second Edition), 9/255, Farmington Hills: Thomson Gale 2003.
- Yitik, Ali İhsan, “Hz. Meryem ve Efes-Meryemana Evi”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, [Prof. Dr. Şaban Kuzgun Armağanı], 5, Elazığ 2000.